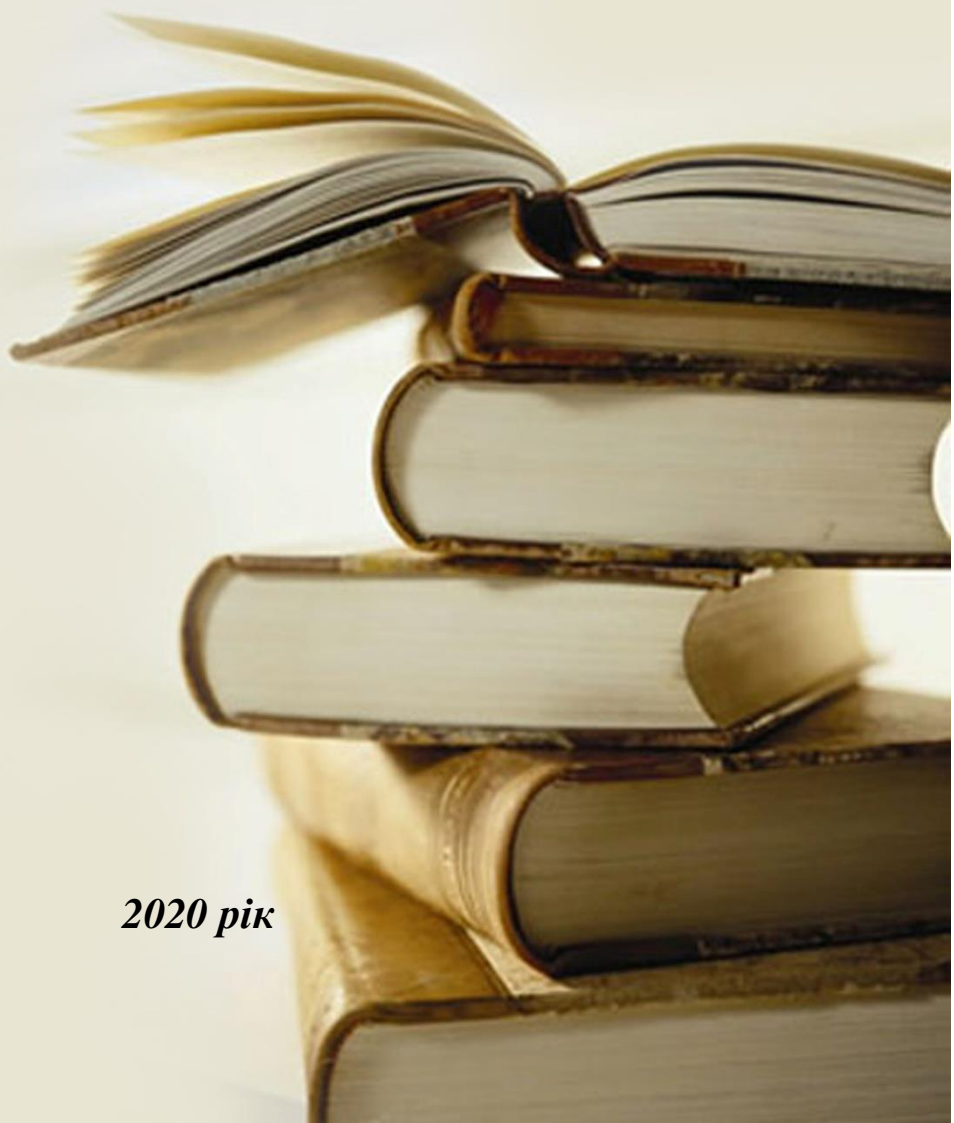

Друхівська загальноосвітня школа I-III ступенів

Тиждень історії

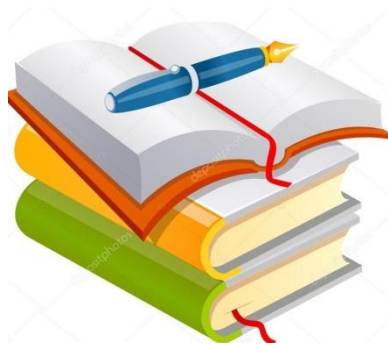

2020 рік

З М І С Т

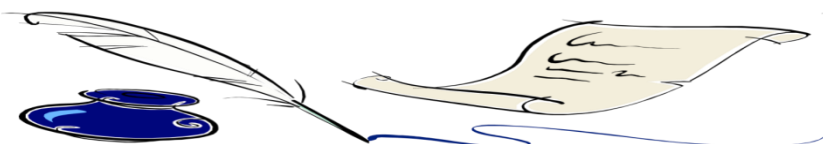
План проведення тижня історії.....	6
Девіз тижня історії.....	7
Позакласні заходи	
Історичний брейн-ринг «Сторінками історії України» (5 клас).....	8
Історичний турнір «Стародавній Єгипет – перша цивілізація Стародавнього Сходу» (6 клас).....	
Історичний брейн-ринг «Історія Середніх віків» (7 клас).....	
Правління Володимира Мономаха та його сина Мстислава Великого (7 клас)....	
Інтелектуально-пізнавальна гра «Козацтво» (8 клас).....	
Брейн-ринг «Нова історія» (9 клас).....	
Історична п'єса «Вибух Першої світової війни» (10 клас).....	
Інтелектуальна гра «Найрозумніший» (11 клас).....	
Практичні і творчі завдання «У світі історії» (5-11 класи).....	42
Підсумки тижня історії в закладі.....	52

План проведення тижня історії

(30.11-04.12.2020 року)

№ з/п	Назва заходу	Дата	Клас	Відповідальний
1	Відкриття тижня історії «Сьогодні – знавці історії, а завтра – її творці». Ознайомлення з планом проведення тижня історії.	30.11	5-11	Люшина В.О.
2	Розгадування кросвордів, чайвордів «У світі історії». Інформаційні хвилинки «Історія – наука про минуле».	Протягом тижня	5-11	Люшина В.О.
3	Виставка історичної літератури	Протягом тижня	5-11	Баранчук Л.І.
4	Історичний турнір «Стародавній Єгипет – перша цивілізація Стародавнього Сходу»	30.11	6	Люшина В.О.
5	Інтелектуально-пізнавальна гра «Козацтво»	02.12	8	Люшина В.О.
6	Історична п'єса «Вибух Першої світової війни»	02.12	10	Люшина В.О.
7	Історичний брейн-ринг «Історія Середніх віків»	03.12	7	Люшина В.О.
8	Інтелектуальна гра «Найрозумніший»	03.12	11	Люшина В.О.
9	Брейн-ринг «Нова історія»	04.12	9	Люшина В.О.
10	Історичний брейн-ринг «Сторінками історії України»	04.12	5	Цимбалюк Л.І.
11	Правління Володимира Мономаха та його сина Мстислава Великого (відкритий)	04.12	7	Люшина В.О.
12	Підведення підсумків тижня історії. Нагородження переможців та активних учасників тижня.	04.12	5-11	Люшина В.О.

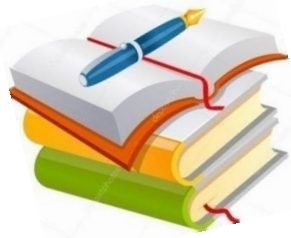

Девіз тижня історії:

**«Сьогодні –
знавці історії,
а завтра –
її творці»**

Історичний брейн-ринг «Сторінками історії України»

5 клас

Цимбалюк Л.І., вчитель історії

Мета: виховувати в школярів зацікавлення до вивчення історії, активізувати пізнавальну діяльність учнів, вчитися застосовувати набуті знання в нестандартній ситуації, брати участь в обговоренні історичних питань, підвищувати в учнів інтерес до предмету, навчальної діяльності, розвивати здоровий дух суперництва та співробітництва, берегти пам'ять народу про історичне минуле.

У турнірі беруть участь 2 команди.

Назви команд: «Історики» та «Археологи».

I. Питання для брейн-рингу «Розминка» (1 бал правильна відповідь)

1. Яка наука вивчає час? (*хронологія*)
2. Установа, в якій зберігають та впорядковують документи. (*архів*)
3. Як називається картина, написана водяними фарбами на свіжій вогкій штукатурці? (*фреска*)
4. Як називається наука, яка вивчає печатки? (*сфрагістика*)
5. В якому році запроваджено християнство у Київській Русі? (*988 році*)
6. Легендарний засновник Києва? (*князь Кий*)
7. Автор «Повісті минулих літ»? (*Нестор – літописець*)
8. Перша кам'яна церква Київської Русі? (*Десятинна церква у Києві*)
9. Наука, що вивчає минуле за речовими джерелами. (*Археологія*)
10. Останній гетьман України? (*К. Розумовський*)
11. Керівником національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст.? (*Б.Хмельницький*)
12. Слов'янський бог грози. (*Перун*)
13. Князівське військо. (*Дружина*)
14. Довгі козацькі човни. (*Чайка*)
15. Родинний хутір Богдана Хмельницького. (*Суботів*)
16. Збірник законів Ярослава Мудрого. (*«Руська правда»*)

II. Історичний аукціон (1 бал одне слово)

Під час конкурсу командам треба назвати якомога більше слів з теми «Україна козацька».

III. Що спільного? (правильна відповідь 3 бали)

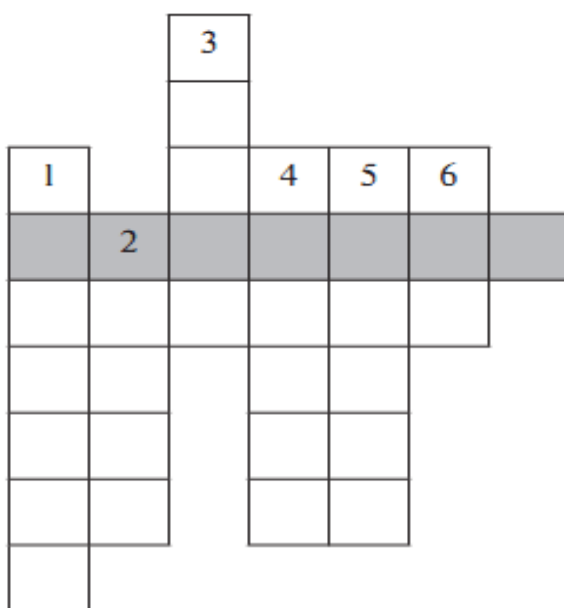
- 1) Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Павло Полуботок, Байда. (*Гетьмани*)
- 2) Булава, бунчук, корогва, гербова печатка. (*Клейноди козаків*)
- 3) Олег, Володимир Великий, Ярослав Мудрий. (*Князі*)
- 4) Хан, Орда, таран, монголи. (*Монгольське ярмо на території України*)
- 5) Д. Яворницький, М. Грушевський. (*Історики*)
- 6) Б. Мозолевський, В. Хвойка. (*Археологи*)

VI. Що означають ці слова? (правильна відповідь 2 бали)

Археологія	Музеї
Нумізматика	Геральдика
Тризуб	Сфрагістика
Курган	Топоніміка
Етніміка	Слов'яни
Данина	Бояри
Хан	Гетьман

V. «Ерудит» (правильно розгаданий кросворд 5 балів)

Команди якомога швидше мають розв'язати кросворд.

1. Запис подій за літами (роками). (*Літопис*)
2. Давній кочовий народ, який проживав на території України, створив свою державу. Своїх вождів ховали у великих курганах. (*Скіфи*)
3. Умовне позначення певної території, на якому нанесено назви географічних об'єктів (річок, гір, міст та ін.). (*Карта*)
4. Це цінне історичне джерело, на якому зображували портрети володарів, державні символи і використовували для купівлі і продажу або накопичення. (*Монета*)
5. Головний елемент Державного Герба України. (*Тризуб*)
6. У перекладі з грецької мови це слово означає «переказ», відтворює уявлення давніх народів про світ та його будову. (*Міф*)

(Ключове слово — «Історія»)

VI. Гра «Реставратор», основна мета якої – реставрувати пошкоджений історичний текст у якому бракує слів, дат, певних назв. (правильно виконане завдання 5 балів)

Спустошливі набіги татар спонукали козаків до відповіді. На початку _____ століття козацькі походи проти _____ стали особливо _____. Саме тому ті часи історики називають добою г_____ _____. Найвдалішим вважають похід на центр невільничої торгівлі Криму – місто _____. Та найбільше примножила славу козацтва перемога польсько-козацького війська біля міста _____, що на Буковині, у _____ році.

Довідка: 1616 р., 1621 р, Хотин, Кафа, Туреччина, героїчні походи, 17 століття, вдалі.

Підведення підсумків гри та нагородження команд грамотами.

В брейн-ринзі «Сторінками історії України» I місце здобула команда «Історики», II місце – «Археологи».

Історичний турнір «Стародавній Єгипет - перша цивілізація Стародавнього Сходу» 6 клас

Люшина В.О., вчитель історії

Мета уроку: узагальнити та систематизувати знання учнів з теми «Давній Єгипет», сприяти формуванню навичок самостійної роботи та розвитку критичного мислення, виховувати інтерес до історії.

Форма проведення уроку: урок-гра.

Хід турніру

Організаційна частина уроку.

У грі бере участь весь клас. Гра проводиться в 4 раунди. Відповідаючи на запитання, учень піднімає картку з відповідною буквою; якщо відповідь правильна, кладе на край парти кольорову фішку.

За підсумками **I раунду** з гри вибувають 4 учні, які за урок отримують **5 балів**.

За підсумками **II раунду** з гри вибувають 4 учні, які набрали найменшу кількість фішок. Вони за урок отримують **7 балів**.

За підсумками **III раунду** з гри вибувають 4 учні з найменшою кількістю фішок. За урок вони отримують **9 балів**.

За підсумками **IV раунду** з гри вибувають 4 учні з найменшою кількістю фішок. За урок вони отримують **11 балів**.

Учні, що залишились, отримують **12 балів**.

Перший раунд «Географічне положення і природа Давнього Єгипту»

1. Єгипет розташований :

- а) у Південній Африці;
- б) у Північно-Східній Африці;
- в) в екваторіальній Африці.

2. У Єгипті тече річка:

- а) Ніл;
- б) Євфрат;
- в) Ганг.

3. Головним заняттям населення у Стародавньому Єгипті було:

- а) скотарство;
- б) землеробство;
- в) шовківництво.

4. Стародавні єгиптяни називали свою країну :

- а) «Червона земля»;
- б) «Жовта земля»;
- в) «Чорна земля».

5. Мул це - ... :

- а) частинки напівзогнилих рослин;
  - б) частинки глини і піску;
  - в) вода та пісок.
- 6.** Вітер, що приносить спеку з пустелі:
- а) торнадо;
  - б) бриз;
  - в) хамсин.
- 7.** Течію Нілу перетинають:
- а) греблі;
  - б) пороги;
  - в) дамби.
- 8.** У Єгипті водилися тварини :
- а) крокодили;
  - б) пінгвіни;
  - в) леви;
  - г) кити;
- 9.** Ніл впадає в:
- а) Чорне море;
  - б) Червоне море;
  - в) Середземне море;
- 10.** Один з притоків Нілу називається:
- а) Червоний Ніл;
  - б) Жовтий Ніл;
  - в) Голубий Ніл.
- 11.** По берегах Нілу ростуть:
- а) олива;
  - б) папірус;
  - в) кедри.

«Влада в Давньому Єгипті»

- 1.** Першим правителем єдиної Єгипетської держави був:
- а) Нармер (Міна);
  - б) Тутмос I;
  - в) Рамсес II.
- 2.** Найближчим помічником фараона був:
- а) урядовець;
  - б) візир;
  - в) писар.
- 3.** Першою столицею об'єднаного Єгипту було місто:
- а) Фіви;
  - б) Мемфіс;
  - в) Ахетамон.
- 4.** Найбільша піраміда була побудована для фараона :
- а) Хеопса;
  - б) Тутмоса III;
  - в) Аменхотепа IV.
- 5.** Фараон об'єднаного Єгипту носив:

- а) білу корону;
- б) подвійну біло-червону корону;
- в) червону корону.

6. Найбільші завоювання здійснив:

- а) Хеопс;
- б) Тутмос III;
- в) Аменхотеп IV.

7. Єгипетський фараон, чия гробниця виявилася єдиною непошкодженою грабіжниками:

- а) Аменхотеп IV;
- б) Тутмос III;
- в) Тутанхамон.

8. Хто в давньому Єгипті обіймав посаду «носія царських сандалій»:

- а) жерці;
- б) вельможі;
- в) раби?

9. Що тримав у руках фараон, сидячи на троні:

- а) меч;
- б) посох;
- в) жезл і батіг?

10. Хто охороняв фараона в Давньому Єгипті:

- а) раби;
- б) найманці;
- в) жерці?

11. Вища влада в Давньому Єгипті належала:

- а) жерцям;
- б) вельможам;
- в) фараону?

За підсумками цього етапу уроку із гри вибувають 4 учні, за тему вони отримують оцінку «5».

Другий раунд «Релігія Давнього Єгипту»

1. «Житлом» богів у Стародавньому Єгипті вважалися:

- а) храми;
- б) мастаби;
- в) піраміди.

2. Верховним жерцем у Стародавньому Єгипті здійснив:

- а) фараон;
- б) візир;
- в) жрець Амон-Ра.

3. Спробу релігійної реформи у Стародавньому Єгипті здійснив:

- а) Тутмос III;
- б) Ехнатон;
- в) Тутанхамон.

4. Служителями богів у храмі були:

- а) жерці;

- б) номархи;
  - в) писарі.
5. Кого в Давньому Єгипті вважали живим богом:
- а) верховного жерця Амон-Ра;
  - б) Осиріса;
  - в) фараона?
7. З якими природними явищами пов'язували єгиптяни смерть Осиріса:
- а) з розливом Нілу;
  - б) із посухою;
  - в) із сонячним затемненням?
8. Наймогутнішим богом у Стародавньому Єгипті вважався:
- а) бог землі;
  - б) бог царства мертвих;
  - в) бог сонця.
9. У Давньому Єгипті висушене тіло, обмотане бинтами називалося:
- а) мумія;
  - б) мастака;
  - в) саркофаг.
10. Давньоєгипетський бог, якого фараон Ехнатон оголосив єдиним богом царства:
- а) Атон;
  - б) Осиріс;
  - в) Амон-Ра.
11. Істота з тілом лева та головою людини, що охороняє гробниці фараонів:
- а) Апіс;
  - б) Хеопс;
  - в) Сфінкс.
12. Бог мудрості у Стародавньому Єгипті, що навчив людей читати і писати:
- а) Тот;
  - б) Геб;
  - в) Амон-Ра.

За підсумками цього етапу уроку із гри вибувають 4 учні, за тему вони отримують оцінку «7».

Третій етап «Знайди зайве слово»

Учням на цьому етапі уроку показують тільки таблички з варіантами відповідей, які не є змістом питання.

Бали, отримані в I-III турах, анулюються. Учні, що вийшли у 4 тур, починають з нуля.

1. Священними тваринами в Єгипті були:
- а) кішка;
  - б) крокодил;
  - в) бегемот;
  - г) бик;
2. Матеріалом для письма в стародавньому Єгипті займалися:
- а) пергамент;
  - б) папірус;
  - в) шовк;

3. Лікуванням у Стародавньому Єгипті займався:

- а) писарі;
- б) жерці;
- в) номархи;

4. Що ввозилося до Стародавнього Єгипту :

- а) вовна;
- б) метали;
- в) камінь;
- г) зерно;

5. Писемність Стародавнього Єгипту називається:

- а) клинопис;
- б) ієрогліфи;
- в) лінійне письмо;

6. У Стародавньому Єгипті існували ради військ:

- а) кіннота;
- б) стрільці;
- в) колісниці;
- г) артилерія;

7. Стародавні Єгиптяни вирощували на своїх полях:

- а) пшеницю;
- б) ячмінь
- в) виноград;
- г) картоплю;

8. В сер II ст. до н. е. єгипетське військо мало на озброєнні:

- а) металеві кольчуги;
- б) лук і стріли;
- в) арбалети;
- г) дротики;

9. Тутмос III завоював:

- а) Фінікію;
- б) Нубію;
- в) Грецію;
- г) Палестину;

10. Богами Стародавнього Єгипту були:

- а) Зевс;
- б) Хапі;
- в) Нут;
- г) Юнона.

За підсумками цього етапу уроку із гри вибувають 4 учні, за тему вони одержують «9» .

Четвертий етап «Бліц вікторина»

Гравці, що залишилися, відповідають по черзі.

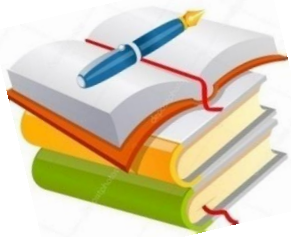
1. Чому стародавні єгиптяни називали свою землю чорною? (*Через темний колір мулу*)

2. де знаходяться витoki Нілу? (*У Центральній Африці*)

3. Чому стародавні єгиптяни не знали ,звідки тече Ніл?(Вони не змогли дістатися до витоків Нілу ,оскільки їх лякали болота та дикі тварини)
  4. Яку користь приносила єгиптянам кішка?(Ловила мишей ,які нищили урожай)
  5. Де,за уявленням єгиптян, жили боги?(На небі)
  6. Як називали єгиптяни свою країну?(Кемет)
  7. Пристрій для підйому води?(Шадуф)
  8. Вітер,що дме з пустелі?(Хамсин)
  9. Як називається велика трав'яниста рослина , листя якої використовували в Єгипті для письма?(Папірус)
  10. Природна перешкода в течії Нілу?(Поріг)
  11. Ділянка серед пустелі, вкрита рослинністю?(Оазис)
  12. Частики напівзогнилих рослин і гірських порід, що залишаються на берегах Нілу після розливу?(Мул)
  13. Священна квітка єгиптян?(Лотос)
  14. «Батько жаху»? (Сфінкс)
  15. Чому західний берег Нілу єгиптяни називали «Країною мертвих»?
  16. Що означає слово «фараон»? («Великий будинок»)
  17. Хто будував піраміди – раби, селяни, воїни чи військовополонені?(Селяни)
  18. Як в Єгипті ховали бідняків?(Загорнувши у тканину ,закопували в пісок)
  19. Чому в Єгипті золото коштувало дешевше ніж срібло?(Тому ,що родовищ срібла там не було)
  20. Чому стародавні єгиптяни не стали відомими мореплавцями?(Плавати за моря у них не було потреби: вони торгували переважно по суходолі з Дворіччям)
  21. Письменний єгиптян, що перебуває на службі фараона?(Писар)
  22. Чи платили раби податки?(Ні, їх вважали «живими убитими»)
  23. Влада ,яка спирається на застосування сили?(Держава)
  24. Правитель Давнього Єгипту, на честь якого була побудована найбільша піраміда?(Хеопс)
  25. Єгипетський фараон, відомий своїми загарбницькими походами.(Тутмос III)
  26. Чи була в історії Стародавнього Єгипту жінка-фараон?(Так,Хатшепсут)
  27. Які відкриття зробили єгиптяни в астрономії?(Розділити рік на 365 днів , згрупували зірки в сузір'я)
  28. Основні заняття стародавніх єгиптян?(Землеробство,скотарство)
  29. Чому єгиптяни ділили свій рік на три сезони?(Розлив,сходи,посуха)
  30. Француз,що розгадав таємницю ієрогліфів?(Шампольон)
  31. Бог мертвих з головою шакала?(Сет)
  32. Дружина фараона,чий портрет дійшов до наших днів.(Нефертіті)
- За підсумками цього етапу уроку вибувають 4 учні, за тему вони отримують оцінку «11».**

Переможці одержують «12».

Історичний брейн-ринг «Історія Середніх віків»

7 клас

Люшина В.О., вчитель історії

Мета. Перевірити набуті знання з історії середньовіччя, виховувати інтерес до предмету.

I конкурс «Знайомство»

Команди повинні підготувати назву, гасло, емблему.

I команда: «Рицарі», девіз «За честь, за свободу, за справедливість через віки».

II команда: «Хрестоносці», девіз «Ми, хрестоносці, хоробрі, сміливі, мужні до перемоги крокуємо дружньо». Оцінка- 3 б.

II конкурс «Розминка»

Командам задаються запитання (10). За кожну правильну відповідь 1 б.

1. Назвіть хронологічні межі с/в (476-1492).
2. Хто заснував династію Меровінгів? (Меровей).
3. Слуга сеньйора називався? (васал).
4. Імператор франків. (Карл Великий).
5. «Чорна смерть» – це... (чума).
6. Інші назви норманів... (вікінги, варяги)
7. Що таке ордалії? (випробування вогнем, окропом).
8. I хрестовий похід відбувся... (1096-1099).
9. Пулени – ... (чоловіче взуття з довгими загнутими догори носками).
10. Закінчіть вислів: «Васал мого васала не мій ...» (васал).

III конкурс вождів (Метод «Снігова куля»). Переможець отримує 2 б.

IV конкурс «Виправ помилки»

Команди отримують текст з помилками. За кожну виправлену помилку 1 б.

I команда

У 481 р. імператором (королем) римлян (франків) став Хлодвіг. У 500 р. (498) він прийняв мусульманство (християнство). Хлодвіг склав Із від законів «Руська («Салічна») правда».

II команда

У 800 р. Карл Маленький (Великий) проголошений фараоном (імператором). У 773 р. (778) він розпочав війни проти гуннів (арабів). Карл створив укріплені прикордонні області капітуляції (марки).

Слово журі.

V конкурс «Картографи». Скласти з пазлів карту на час. Оцінка 2 б.

VI конкурс «Загадка» (За кожну відповідь 1 б.)

1. Народився у 570 р. у Мекці. Був схильний до релігійних роздумів. Заснував нову релігію - іслам. (Мухаммед).
2. Французький король (1285-1314 рр.). У 1302 р. скликав Генеральні штати. Ліквідував орден тамплієрів. (Філіп IV Красивий)
3. Францисканський монах, проводив хімічні дослідження, намагався сконструювати мікроскоп, телескоп. Був переконаний, що можна створити самохідні судна, вози, літальні та підводні апарати. 14 р. провів у тюрмі. (Роджер Бекон)
4. За рідкісну працездатність дістав прізвисько «імператор, який ніколи не спить». Витрачав чималі кошти для розбудови Константинополя. Склав звід законів. Придушив повстання «Ніка». (Юстиніан).
5. Народилася в селянській родині, їй часто вчувалися голоси святих. Допомогла французам звільнитися від англійців Париж. 30 травня 1431 р. спалена на вогнищі. (Жанна д'Арк).

VII Конкурс «Назви відеосюжет». Перегляд відеоролика, дати коротку назву відео. Оцінка 1 б.

VIII конкурс «Подивись ,подумай і скажи».

На столі розміщені завдання (ілюстрації, схеми, терміни) команда вибирає по 5 завдань , через 1 хв звітує. За кожну правильну відповідь по 1 б.

IX конкурс. «Чорний ящик»

Запитання:

Цю річ вивсі добре знаєте. Це предмет гардеробу. В період середньовіччя, коли хотіли викликати противника на поєдинок цю річ кидали підноги. Коли сеньйор передавав васалуфеод, то вручав перстень, гілку дерева, грудку землі і дану річ. Що ж це за річ? (Рукавичка) (Оцінка 1 б.)

X конкурс. Домашнє завдання.

Кожна команда готує по 3 запитання. Кожна правильна відповідь – 1 б.

Підбиття підсумків. Нагородження переможців.

Відкритий урок

«Володимир Мономах: людина і політик»

7 клас

Люшина В.О., вчитель історії

Мета: з'ясувати причини приходу до влади Володимира Мономаха, ознайомити із зовнішньою та внутрішньою політикою князів Володимира Мономаха; розглянути причини роздробленості Київської Русі; ознайомитись з «Повчанням дітям»; розвивати навички роботи з історичними джерелами та картою; виховувати любов і повагу до рідного краю, позитивні моральні якості.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань з елементами хмарних технологій.

Основні дати: 1113 р. – повстання у Києві; 1113-1125 рр. – період князювання Володимира Мономаха

Обладнання: портрет князя Володимира Мономаха, карта «Київська держава в XI столітті, підручник, роздатковий матеріал.

ХІД УРОКУ

I. Вступне слово вчителя.

Олександр ОЛЕСЬ

КНЯЖА Україна

Володимир Мономах

Аж стає нарешті князем
Володимир Мономах,
Простий, сміливий, ласкавий
І бувалий у боях.

Змалку ще до праці звик він,
До походів, до негод,
Знав він голод, знав він лихо,
Знав державу і народ.

Турбувався за убогих,
Заступався за селян
І карав того, хто навіть
Тільки пройде через лан.

Суд відправив — не поснідав, —
На нараду зве старшин.
Йде до його і боярин,
І убогий селянин.

А коли в краю все тихо
І лихе ніщо не жде,
Мономах за лук, за стріли
І у ліс на лови йде.

І не раз його на ловах
Лютий тур на роги брав,
Лось могучий бив ногами
І ведмідь у лапах м'яв.

Князь стократ себе калічив
І стократ з коня злетів.
Рись була на спині в його,
І кабан над ним хропів.

І вояк він був хоробрий:

Закликав усіх до себе,
Хто стрівався на шляху:
“Гості ширять добру славу,
Але ширять і лиху”.

Сам він військо вів на бій,
Завжди спав з мечем при боці
І в одежі бойовій.

Рано вдосвіта устав він,
Все оглянув, обійшов,
Допоміг в саду копати,
Трошки дрова поколов.

II. Актуалізація опорних знань, навичок, умінь.

– Коли помер Ярослав Мудрий і який заповіт він залишив своїм дітям? (елемент прийому «Перевернутий клас»).

III. Мотивація навчальної діяльності. (Слайд 2)

IV. Вивчення нового матеріалу

4.1. Усний виклад матеріалу.

4.2. Робота з картою.

4.3. Елемент прийому «Перевернутий клас» (виступи заздалегідь підготовлених учнів).

1. Ситуація в Київській Русі в середині XI століття.

У середині XI ст. у південноруських степах відбулася заміна одних ворогів іншими. Розгромлені Ярославом Мудрим у 30-х роках печенізькі орди відкочували до берегів Чорного моря. З'явилися інші, ще сильніші, ще численніші кочовики – половці.

Першим на шляху половців постало Переяславське князівство. Воно загороджувало шлях і прийняло на себе основний удар небаченого раніше ворога. Тож з дитячих років Мономах змушений був сісти на бойового коня й помірятися силами з половецькими ханами.

Перша битва з половцями відбулася у 1068 році на річці Альті. Літописець пише, що «за гріхи наші напустив Бог на нас поганих(язичників). І побігли руські князі, й перемогли половці».

Дехто з істориків припускає, що 15-річний Мономах брав участь у тій першій нещасливій битві Русі з половцями. Із написаного на схилі літ «Повчання дітям» відомо, що вже в 12-13 років княжич виконував відповідальні доручення батька, найчастіше воєнного характеру. Навіть для тих часів – то був надзвичайно ранній вік. Річ утім, що батько Мономаха Всеволод з молодих літ віддавав перевагу книжкам і бесідам з вченими людьми та ченцями перед бойовим сідлом. Він страшенно не любив ходити в походи і взагалі воювати, воліючи вирішувати незгоди дипломатичним шляхом або чужими руками. От і став Володимир бойовим мечем у руках свого хитрого батька, котрий посилав сини замість себе, куди тільки міг.

2. Шлях Володимира Мономаха до влади.

У 1078 році Всеволод після смерті старших братів Ізяслава і Святослава став великим князем київським. А свого сина Володимира він перевів до Чернігова, зневаживши права на престол Олега Святославича, який, згідно звичаїв престолонаслідування мав переважаюче право на престол. Олег до пори до часу мовчав, бо в руках Всеволода зосереджувалася військова міць держави. Але ,коли у 1093 році Всеволод помер, Олег став вимагати віддати йому Чернігів. Володимир Мономах мав можливість захопити владу в Києві або хоча б утримати Чернігів, проте не зробив цього. Дослідники до цього часу ламали голову – чому. Мабуть, Мономах виявився людиною, яка поважала закони суспільства. Він добровільно віддав Олегові Чернігів, а сам поїхав до батькової отчини – Переяслава. Здавалось, доля вела Мономаха замкнутим колом: немовлям він уперше потрапив до Переяслава й повертався туди змужнілим сорокарічним мужем.

На перший погляд, Мономах сам усунув себе з політичної арени. Переяславський князь не належав до перших володарів на Русі. До того ж увесь його час був поглинений турботами про захист кордонів держави від половців, що нахабнішали з кожним роком.

4.4. Про «Устав» Володимира Мономаха (елемент прийому «Перевернутий клас» (виступи заздалегідь підготовлених учнів).

4.5. Робота в групах.

– Опрацювати уривок з документу «Повчання дітям» і дати відповіді на запитання. Практична робота №3 «Повчання дітям» Володимира Мономаха» – кодекс настанов князівської родини».

– Обговорення документу. Бесіда.

V. Осмислення знань учнів.

VI. Узагальнення та систематизація.

Метод «Дрід»

Д – досвід (які знання, вміння мали діти з теми)

Р – рефлексія (які відчуття, реакцію вони викликали)

І – інформація (яку нову інформацію отримали? Які висновки зробили?)

Д – дії (як ви будете діяти в майбутньому)

VII. Домашнє завдання.

Опрацювати параграф 10, виконати практичну роботу.

Історично-пізнавальна гра «Козацтво»

8 клас

Люшина В.О., вчитель історії

Вступ

Гра розвиває в учнів критичне мислення, аналіз історичної інформації: виховує культуру мовлення, толерантність, демократизм та патріотизм, повагу до традицій українського народу, історичного минулого своєї держави та любов до рідного краю.

Ділова гра є командною. На початку гри ведучий нагадує командам правила гри, представляє журі. Команди обирають капітанів. Змагання відбуваються у три тури: «Темна конячка», «Лицарський турнір», «Кіт у мішку».

1-й тур «Темна конячка»

Команди надають відповідь на 7 запитань. Кожне запитання оцінюють у три бали. На відповідь надається 15 сек. Максимально команда може отримати 21 бал. Кількість правильних відповідей утворюватиме «стартовий капітал» для подальшої гри команди.

2-й тур «Лицарський турнір»

Змагаються капітани команд. Кожному капітану необхідно по черзі надати відповіді на 6 запитань, які оцінюють по 5 балів. Максимально капітан може отримати 30 балів.

3-й тур «Кіт у мішку»

Гравцям команд пропонується у вигляді «аукціону» визначити бал самостійно. Правильна відповідь додає бали до «стартового капіталу» команди, неправильна – знімає бали.

Хід гри

I тур «Темна конячка»

Запитання для 1-ї команди

1. Звідки прийшло слово «Козак»? *(Зі сходу)*
2. Що об'єднує гирла річки Самари, Південний Буг, Кальміус з козаками? *(Місце перебування козаків)*
3. Назвіть ремесла козаків. *(Платники, тележники, ковалі, зброярі, кожум'яки, богари, шевці)*
4. Що таке «засіки»? *(Нагромадження посіченого дерева)*
5. Що було всередині фортеці-січі? *(Майдан з православною церквою)*
6. Поступово значення Генеральної ради настільки зменшилася, що її взагалі перестали скликати. Її повноваження перейшли до...*(Старшинської ради)*
7. 1649 року вся територія Української козацької держави була розділена на ...*(16) полків.*

Запитання для 2-ї команди

1. Що було спільного між селянами Київщини, Брацлавщини, Галичини і Волині? *(Гніт землевласників)*
2. Де була заснована перша Запорозька Січ? *(На острові Хортиця)*
3. Що дозволяло козакам вирощувати коней, велику і дрібну рогату худобу? *(Природні умови степу)*
4. Як називалися головна військова база козаків? *(Запорозька Січ)*
5. Скільки козаків входило до військового гарнізону Січі? *(2-3 тис.)*
6. Яким чином охочі вступити до козацтва засвідчували свою відданість православ'ю? *(Вони мали перехреститися)*
7. Як зверталися козаки один до одного? *(Пани-брати, пани-товариші і т. ін..)*

Запитання для 3-ї команди

1. Як називали в Україні місцевих землевласників? *(Пани)*
2. Де перебував острів Хортиця? *(У межах сучасного р. Запоріжжя)*
3. Що таке зимівники? *(Хутір, 2-3 хати з господарськими спорудами)*
4. Від якого поняття походить слово «січ»? *(Засіки)*
5. Що впливало на чисельність козаків на Січі? *(Пора року)*
6. Козаком міг стати хто завгодно, але за неодмінної умови. Якої? *(Визнання православ'я)*
7. Скільки полків налічувалося на Правобережжі 1649 року за часів Гетьманщини? *(9)*

Запитання для 4-ї команди

1. Що означає слово «козак»? (*Озброєний чоловік*)
2. Як називалися поселення козаків? (*Зимівники*)
3. Чим займалися козаки на освоєних землях? (*Сіяли хліб, займалися городництвом, садівництвом*)
4. Якого року була заснована перша Запорізька Січ? (*1556*)
5. Як називалися великі довгі будинки на Січі, розташовані навколо церкви? (*Курені*)
6. Якого закону з моменту вступу до козацького товариства мав дотримувати кожен з його членів? (*Закон козацького побратимства*)
7. Скільки полків налічувалося на Лівобережжі 1649 року за часів Гетьманщини? (*7*)

Запитання для 5-ї команди

1. Через що вдавалися до масових втеч селяни і міська біднота? (*Через кріпацтво*)
2. Чому Українських козаків називали запорозькими? (*Бо січ була розташована за дніпровськими порогами*)
3. Назвіть господарські споруди козаків. (*Комора, клуня, стайні, хлів, курник, погріб*)
4. Ким була заснована перша Запорозька Січ? (*Д. Вишневецьким*)
5. Де зазвичай будували Січ? (*На річковому острові, у камишових заростях*)
6. Загальна рада усього війська називалася...(*Генеральною (Невійськовою) радою*)
7. Про кого казав Антон Ждановик, що «всі проти гетьмана говорити не сміли, а хто і говорив, «той живим не був»»? (*Про Б. Хмельницького*)

II тур «Лицарський турнір»

Запитання капітанам

Капітану 1-ї команди

1. 1563 року останній похід Дмитра Вишневецького із загонами козаків був до...(*Молдавії*)
2. Про кого йдеться?
  - 1) «1563 року потрапив у полон і незабаром був переданий туркам» (*Д. Вишневецький*)
  - 2) «...Народився в с. Кульчиці біля Самбори на Львівщині» (*П. Конашевич-Сагайдачний*)

- 3) «В обхід він м'який і простий, чим викликає до себе любов воїнів, але, з іншого боку, підтримує серед них дисципліну» (Б. Хмельницький)
- 4) «Мав характер лисиці, показував собакам зуби або хвіст, був дуже хитрий» (І. Богун)
- 5) «Незабаром став генеральним військовим писарем і найближчим соратником Б. Хмельницького» (І. Виговський)

Капітану 2-ї команди

1. 1550 року король Сигізмунд II Август призначив Д. Вишневецького старостою... (черкаським)
2. Про кого йдеться?
  - 1) «...Він був готовий краще загинути, ніж віддати свою віру» (Д. Вишневецький)
  - 2) «... У нього прізвище, що походить від слова «сагайдак»» (П. Конашевич-Сагайдачний)
  - 3) «...На власному досвіді переконався, що свавілля магнатів і панства Речі Посполитої не має меж» (Б. Хмельницький)
4. Хто очолив Кальницький (Вінницький) полк? (І. Богун)
5. Під час жовтоводської битви майбутній гетьман потрапив у татарський полон. (І. Виговський)

Капітану 3-ї команди

1. Чому Дмитро Вишневецький замолоду залишив рідний дім? (Заради лицарської слави)
2. За легендою, султан Сулейман I, вражений винятковою мужністю. Пообіцяв українському князеві свою милість. Кому саме? (Д. Вишневецькому)
3. Наприкінці XVI ст. рушив до Запорозжя, де швидко завоював авторитет. Про якого гетьмана йдеться? (П. Конашевич-Сагайдачний)
4. Про кого йдеться: «Зросту він скоріше високого ніж середнього, широкої кістки і міцної статури...»? (Б. Хмельницький)
5. Кого дослідники вважають найбільш видатним після Б. Хмельницького стратегом Національно-визвольної війни? (І. Богуна)
6. Про кого один із сучасників писав так: «Жоден полковник не знав, що думав Б. Хмельницький, - один лише...»? (І. Виговський)

Капітану 4-ї команди

1. Яку посаду Д. Вишневецький дістав на Хортиці? (Стражника)

2. Про кого йдеться:

- 1) «Його скинули з башти на гаки, вмуровані у стіни морської затоки по дорозі з Константинополя до Галати». (Д. Вишневецький)
- 2) «...То людина великого духу, що сам шукає небезпеку, нехтував власним життям, у битві був першим, коли доводилося відступати - останнім» (П. Конашевич-Сагайдачний)
- 3) «Навчався у школі при одному з монастирів Києва та в єзуїтському колегіумі у Львові» (Б. Хмельницький)
- 4) «... Його бачили скрізь, де кипіла найбільш жорстока битва, де була найбільша небезпека» (І. Богун)
- 5) «Освіту здобув в Києво-Могилянській академії. Після цього перебував на польській державній службі» (І. Виговський)

Капітану 5-ї команди

1. кому з монархів доводився родичем Д. Вишневецький? (Московському цареві Івану IV)
2. Про Д. Вишневецького народна пам'ять зберігає числення легенди, перекази, у яких його оспівано під ім'ям... (Байди)
3. Про кого йдеться?
  - 1) «...Здобув початкову домашню освіту, а згодом навчався в Острозькій академії і Львівській братській школі» (П. Конашевич-Сагайдачний)
  - 2) «Він уособлював ту частину козацтва, що прагнули не бути ні під польським королем, ні під московським царем» (І. Богун)
  - 3) «Записався до Чигиринської сотні реєстровців і вже у 1620 року в її складі вирушив у похід до Молдавії проти турків» (Б. Хмельницький)
  - 4) «Тричі біг, його ловили ординці і, напевно, стратили б, якби Б. Хмельницький не викупив його з неволі» (І. Виговський)

III тур «Кіт у мішку»

Запитання для 1-ї команди

1. Австрійський цісар Рудольф II Габсбург у лютому 1594 року відправив на Січ посольство на чолі з ... (Еріхом Лясотою)
2. За якою ознакою формувалися і називалися курені на Січі? Наведіть приклади таких назв. (За принципом земляцтва: Полтавський, Уманський, Корсунський, Кошевський та ін..)
3. Що означає «польний гетьман»? (Заступник корінного гетьмана в Польщі)
4. Який атрибут влади прикрашав кінській хвіст? (Бунчук)
5. Як іще сучасники називали бойовий порядок козаків «табір»? («Рухома фортеця»)

6. Яка зброя користувалася у козаків особливою пошаною? (*Рушниця, спис, шабля*)
7. Щоб не допустити антипольських повстань, польський король 1578 року здійснив так звану... (*козацьку реформу*)
8. Військо Запорізьке – так називалася... (*Українська козацька держава, утворена 1649 року*)
9. За Києвом було закріплено особливий статус у Гетьманщині. Який саме? (*Столиця України-Руси*)
10. Чому венеціанський посол порівнював Українську козацьку державу з античною Спартою? (*Через сувору дисципліну*)
11. Який документ визначав особливості сплати і надходження податків до скарбниці Гетьманщини? (*Гетьманські універсали*)
12. Що у першу чергу скасовувалося на території Гетьманщини? (*Фільварки, панське землеволодіння, кріпацтво*)

Запитання для 2-ї команди

1. Як називається трактат про становище українського народу, видатного українського мислителя Станіслава Оріхівського Роксолана 1543 року? (*«Повчання польському королю...»*)
2. Як називалася козацька держава, де право голосу мав кожний запорожець? (*Військо Запорозьке*)
3. Коли влада кошового отамана була необмеженою? (*Під час походу*)
4. Символ влади кошового отамана? (*Булава*)
5. Як називалася розвідка козаків? (*Пластуни*)
6. Яку роль виконувала димова сигналізація? (*Оповіщення про наближення ворога*)
7. Як називається монастир, переданий реєстровим козакам для організації арсеналу і госпіталю? (*Зарубський*)
8. Назвіть дати переможних битв Національно-визвольної війни. (*1648, 1649, 1652, 1653 рр.*)
9. На скільки полків була розділена 1649 р. територія Української козацької держави? (*16 полків: 9 – на Правобережжі, 7 – на Лівобережжі*)
10. Альберто Віміно, венеціанський посол, 1650 року брав участь у переговорах про можливий союз України і Венеції. Проти якої країни? (*Туреччини*)
11. «... налічувала понад 100 тис. воїнів і була організована за полково-сотенним територіальним принципом». Про що йдеться? (*Українську армію*)
12. Назвіть, які форми власності на землю почали формуватися в Гетьманщині. (*Козацька, селянська, державна*)

Запитання для 3-ї команди

1. Як називалася книга французького інженера Гійома Левассера де Боплана, який збудував Кодацьку фортецю? (*«Опис України»*)
2. Назвіть час існування Чортотлицької Січі. (1652 – 1709)
3. Яку назву мав козацький уряд на Січі, обраний на Раді? (*Кіш*)
4. Як звали того, хто бив у литаври для скликання Січової ради? (*Довбиш*)
5. Який бій називався «галасом»? (*Коли козацьке військо змішувалося з ворожим*)
6. Яка зброя була незамінна під час наступу козаків по всьому фронту? (*Легкі гармати*)
7. Як називався спеціальний список, куди були внесені козаки, зараховані на службу? (*Реєстр*)
8. Роль Генеральної ради зменшилася і поступово перейшла до ... (*Старшинської ради*)
9. Назвіть столицю Гетьманщини? (*Чигирин*)
10. Про кого писав венеціанський посол 1650 року Альберто Віміна: «Зовні і манерами здаються простими, проте вони не дурні і не позбавлені жвавості розуму..»? (*Про козаків*)
11. Хто становив основу козацьких полків? (*Піхота*)
12. Як змінилося становище польських магнатів, католицької шляхти і духовенства під час Національно-визвольної війни? (*Вони змушені були залишити Україну*)

Запитання для 4-ї команди

1. Як звали польського дипломата та історика, який зазначав, що «ті з русинського (українського) народу, хто не хотів тягти ярмо, йшли в далекі краї, стали називати себе козаками»? (*Самуїл Грондський*)
2. Вони проходили два-три рази на рік: на початку січня, на другий чи третій день після Великодня, на празник Покрови. Про що йдеться? (*Січова рада*)
3. Кого називали «Коронний гетьман»? (*Головнокомандувача польського війська*)
4. Чиїм символом влади був пернач? (*Курінного отамана*)
5. Козацьке військо шикувалось чотирикутником, півмісяцем або овалом у декілька рядів. Як називалася така побудова війська? (*Табір або «Рухома фортеця»*)
6. Який вигляд мав козацький сигнальний маяк? (*Дерев'яна башта і просмолена діжка*)
7. Як називався склад зброї та військового спорядження? (*Арсенал*)
8. Яку ще назву мала держава Військо Запорозьке? (*Гетьманщина*)
9. Що таке каламар і чиїм символом на Січі влади він був? (*Чоринильниця: писаря*)
10. Альберто Віміна – це...(*венеціанський посол, який двічі відвідав Гетьманщину і зустрівся з Б. Хмельницьким, про що залишив спогади*)

11. Хто становив ядро армії гетьманської держави? (*Реєстровці і запорозьке козацтво*)
12. Важливим завоюванням Гетьманщини стала особиста свобода селян і міщан, до того ж вони дістали право вільно вступати... (*у козацький стан*)

Запитання для 5-ї команди

1. Як звали турецького султана, який за легендою, вражений мужністю Бади, пообіцяв свою милість? (*Сулейман I*)
2. Ознака влади гетьмана? (*Булава*)
3. Як називалася територія козацької держави? (*Землі Війська Запорізького або Вольності Війська Запорізького*)
4. Про кого йдеться: «Дуже суворі, проте нічого не починають без військової ради, яку називають Радою»? (*Гетьмани*)
5. Як називався бойовий порядок, утворюваний з возів, скріплених ланцюгами? (*Табір*)
6. Як називалися козацькі човни? (*Чайки*)
7. Із якою метою польська влад запровадила реєстр? (*Щоб розколоти українське козацтво*)
8. Вищий законодавчий орган Гетьманщини. (*Генеральна військова рада*)
9. «Складається із земель Київського, Чернігівського, Брацлавського воєводств площею 200 тис. км².» (*Територія Гетьманщини за умовами Зборівської угоди*)
10. «У сенаті козаки обговорюють справи, відстоюють свою думку без чванства і з метою содії загальному благу...» Як на січі називається орган, про який згадує венеціанський посол Альберто Віміна 1650 року? (*Старшинська рада*)
11. Як називалися закони, що їх видавав гетьман Богдан Хмельницький? (*Універсали*)
12. Який стан посідав привілейоване становище в Гетьманщині? (*Козаки*)

Брейн-ринг «Нова історія»

9 клас

Люшина В.О., вчитель історії

Мета: активізувати пізнавальну діяльність учнів, вчитися застосовувати набуті знання в нестандартній ситуації, брати участь в обговоренні історичних питань, підвищувати в учнів інтерес до предмету, навчальної діяльності, розвивати здоровий дух суперництва та співробітництва, берегти пам'ять народу про історичне минуле.

Хід брейн-рингу

1. Відкриття.

Дорогі діти! В цьому навчальному році ми з вами стали співучасниками Нової історії. Вивчая теми, виконую завдання, вивчая життя і діяльність видатних історичних діячів, ми разом з вами здійснили навколосвітню подорож з відважним Магелланом, відкривали Америку з Колумбом, познайомилися з кардиналом Ришельє і козацьким гетьманом Байдою-Вишневецьким, першим царем Іваном ІV Грозним, громили поляків під Жовтими Водами і Батогом, прагнули об'єднання України з Петром Дорошенко.

Сьогодні ми зібралися, щоб помірятися силами в знанні І періоду Нової історії на історичному брейн-рингу. Ми вітаємо команди та їх капітанів. Щастить вам! Судити наш Брейн-ринг буде журі в складі:...

Оцінювання: за правильну відповідь команда отримує – 3 бали, за суттєве доповнення іншої команди, болільників – 2 бали.

I тур «Обертаючи коло»

Капітани обертають коло і отримують запитання. Команда може радитися і готувати відповідь протягом 30 сек.

1. Чому деякі історики називають Запорозьку Січ козацькою християнською демократичною республікою?	2. Чому в 60-70 рр. XVII ст. не вдалося зберегти єдність України?
3. Чи згодні? Англійські робітники підтримували збільшення кількості машин на мануфактурах і фабриках.	4. Хто зайвий в переліку і чому? Тиціан, Рафаель, Шекспір, Мікеланджело, Рембрандт.
5. З чим пов'язаний вислів: «Вівці поїдають людей»?	6. З чим пов'язаний вислів: «Чия влада, того й віра»?
7. Чи згодні? Польський король за рівнем влади наближався до абсолютизму.	8. Які країни посягали на українські землі протягом її історії?

II тур «Плутослови»

Команда ділиться капітаном на 2 частини і кожна виконує своє завдання протягом 3 хвилин. Розшифрував ключові слова і замінив цифри відповідними буквами, ви прочитаєте вираз і його автора.

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

2, 1, 5, 18,22, 3, 18, 3, 4 – система заходів Івана IV з метою зміцнення царської влади

7, 3, 9, 10, 5, 11, 10,3, 12, 7, 8 – втручання одних держав у внутрішні справи іншої

13, 5, 15, 6, 2, 11, 10, 12, 26, 17, 18, 19 – гетьман Лівобережжя, вбитий під час повстання козаками

20, 21, 8, 6, 9, 4 – панівний стан Речі Посполитої

23, 21, 18, 24, 4, 11, 10, 9, 4 – відома англійська королева

27, 21, 2, 13, 2, 25, 4 – поселення на кордоні держави, звільнене від податків

III тур – Болільники

Правильні відповіді принесуть команді по 0,5 балів

1. В якій країні правив Грозний?
2. Степан Разін – повстанець чи боярин?
3. На які частини Дніпро розділив Україну?
4. Хто очолив НВВ проти Р.П.?
5. Хто правив раніше Карл II Стюарт чи Вільгельм II Оранський?
6. Хто правив раніше Михайло Романов чи Іван Грозний?
7. Що таке революція?
8. Кого називали козаками?
9. Що відкрив Колумб?
10. В якій країні були Лжедмитрії?
11. Якого англ. короля стратили?
12. Кого називали шляхтичами?
13. кого називали «віги»
14. кого називали торі?
15. хто такі кріпаки?
16. Хто правив раніше: Іван Мазепа чи Іван Самойлович?
17. В якій країні були «кавалери» та «круглоголові»
18. Автор картини «Джоконда»
19. Автор картини «Сікстинська мадонна»
20. В якій країні відбулася Варфоломійська ніч

IV тур – «Хронологічний ряд»

Протягом 1 хв. команди встановлюють хронологію діяльності видатних осіб України, потім передають журі.

V тур «Що об'єднує?»

Капітани обирають порядковий номер запитання і протягом 30 сек. команда готує відповідь.

1. Кортес, Магеллан, Колумб, Васко да Гама, Пісарро.
2. Косинський, Наливайко, Т.Федорович, Я.Барабаш, Сулима, Я.Остринин.
3. Іван Грозний, Єлизавета Велика, Карл Великий, Марія Тюдор, Вільгельм II Оранський.

4. індепенденти, левеллери, луддити, віги, торі, кавалери, залізnobокі.
5. водяне колесо, паровий двигун, «Дженні», Ричард Аркрайд.
6. Андрусово, Бахчисарай, Константинополь
7. Ж.Кальвін, Генріх VIII Тюдор, Мартін Лютер, Томас Мюнцер.
Завершення брейн-рингу. Нагородження переможців.

Історична п'єса «Вибух Першої світової війни»

10 клас

Люшина В.О., вчитель історії

Тема. Вибух Першої світової війни. (Історична п'єса)

Драматизація історичної події - це один зі способів передати інформацію з історії учням. Учні мають нагоду не тільки діставати інформацію, але й зіграти роль і взяти участь у навчальному процесі, виявляючи свої здібності в нетрадиційній формі.

Обладнання: контурна карта Європи 1914 р. для кожного учня (учні самостійно записують назви держав на карті); велика карта Європи на стіні.

Між учнями розподіляються ролі - кожен учасник отримує табличку з назвою своєї держави та вивішує всім напоказ.

Для інших держав треба відшукати ознаки, відмінні від інших, які їх однозначно характеризують.

Кожен учень отримує таблицю «Причини Першої світової війни» (див. таблицю 1), яку заповнює під час вистави.

Завдання

1. Прослухавши п'єсу, заповніть таблицю. Позначте на карті різними кольорами два ворогуючі союзи.
2. Обговоріть, які можливості існували для миру в червні 1914 р.
3. Прочитайте, обдумайте та осмисліть матеріал про вбивство принца Фердинанда.

Таблиця 1

Причини Першої світової війни			
Держава	Союзники	Вороги	Інтереси
Австро-Угорщина			
Бельгія			
Канада			
Британська імперія			
Франція			
Німеччина			
Італія			
Росія			
Сербія			
Туреччина			
Україна			

Додаткові запитання

1. Які держави належать до центральних держав?
2. Які входять до Антанти?

3. Прослухайте п'єсу, сформулюйте висновок і дайте відповідь на запитання:
чи можна було уникнути війни 1914 р.?
4. Поясніть, чому ви так вважаєте.

П'єса

Сцена: за кулісами чути гамір і сварки. Всі держави стривожені та голосно сваряться між собою.

Час: початок 1914 р.

Учасники: Господар, Німеччина, Австро-Угорщина, Італія, Бельгія, Росія, Канада, Сербія, Британська імперія, Франція, Туреччина, Україна (бідна й боса).

Британська імперія. Так, я підписала договір з Францією та Росією, щоб не було непорозуміння між нами. І причиною цього є Німеччина, яка модернізує та збільшує кількість своєї зброї та воєнних кораблів.

Німеччина. Що таке, Англіє? Тобі не подобається, що хтось інший може бути сильним? Чи це загрожує твоїй репутації як «мачо-держави»?

Туреччина. Тут стає спекотно й душно.

Господар. Чи ще щось, Англіє?

Британська імперія. Так. Я обіцяла Бельгії, що буду гарантувати їй нейтральність. Я заявила, що не терпітиму будь-якого порушення цієї справи.

Німеччина. Не втручайся в чужі справи.

Бельгія. Я не хочу ніякої біди. Але якщо хтось хоче мені допомогти, коли буде загроза, то я радо приймаю цю поміч. Я знаходжуся між Німеччиною та Францією. Ви чуєте, як вони між собою сваряться? Мені треба оборонятися.

Франція. Франція на тебе ніколи не нападе.

Німеччина. Німеччина – мирна держава. Ми хочемо мати те, що й інші держави Європи. Ми не гірші за інших. Хай живе кайзер!

Господар. Чи не погоджуєшся з цим, Австро-Угорщино?

Австро-Угорщина. Німці – добрі люди. Ми хочемо, щоб Росія не втручалася в наші етнічні проблеми. Поглянь на свої проблеми, Росіє, перед тим як займатися нашими. У нас багато національностей, але це наша справа.

Україна. О, йо, йо...

Сербія. У вас стільки землі! Чому ви не можете дозволити всім сербам, які живуть у Боснії, відокремитися від вашої держави? Вони повинні мати право жити зі своїми людьми у своїй державі.

Австро-Угорщина. Тільки спробуй їх забрати!

Росія. Не турбуйся, Сербіє. Я ж тебе оборонятиму.

Австро-Угорщина. Не заважай нам, Росіє!

Україна. Боже, до чого дійде? Я знаходжуся як в Австро-Угорській, так і в Російській імперіях. Як не зупиняться сварки, мене розведуть. Воюватимуть на моїй території, брат проти брата.

Канада. Я до цього часу слухала ці суперечки. Ви, європейці, мусите бути справедливими. Англіїці хочуть, щоб все залишалось, як є.

Німеччина. Чи нам далі слухати цю англійську пропаганду?

Туреччина. Чи є лікар?

Франція. Не підходь до Німеччини. Вона смердить.

Італія. Франція не може воювати, навіть якби хотіла. Всі французи завжди п'яні.

Франція. Ну, дивись, самі п'янюги й говорять!

Сербія. Скажіть австрійцям, щоб відпустили наших людей.

Німеччина. Сама й побачиш, що станеться!

Господар (береться за голову). Розмову завершено. Світ чекає. Чи можна уникнути війни?

Кожен з учасників вибирає по дві теми. За 1 хв потрібно дати якомога більшу кількість правильних відповідей з обраної теми. Кількість гравців – 5. У III тур виходять три учасники, які набрали найбільшу кількість балів.

○ **Княжа Україна**

1. Якого князя називали „тестем Європи”? (*Ярослава Мудрого*).
2. Кого з князів історик М. Грушевський називав „лицарем на коні” („запорожцем на коні”)? (*Святослава*).
3. Який князь розгромив Хозарський каганат? (*Святослав*).
4. Якого князя прозвали віщим? (*Олега*).
5. Хто покінчив з набігами печенігів на Русь? (*Ярослав Мудрий*).
6. Правитель, що упорядкував збір данини на Русі. (*Ольга*).
7. Коли на Русі запроваджено християнство? (*У 988 р.*).
8. Який князь загинув в результаті змови волхвів? (*Аскольд*).
9. Автор „Слова про закон і благодать”. (*Митрополит Іларіон*).
10. Засновник Галицько-Волинської держави. (*Роман Мстиславич*).
11. Який стиль переважав у культурі Київської держави? (*Візантійський*).
12. Перший митрополит-русич. (*Іларіон*).
13. Як називають невдалу релігійну реформу Володимира Великого? („*Володимирове шестибожіє*”).
14. Перші руські іконописці. (*Аліпій і Григорій*).
15. Селяни, що втратили власне господарство і потрапили в залежність до князя за „кupu”. (*Закупи*).
16. Представниками якої династії були князі Олег, Ігор, Ярополк, Всеволод. (*Рюриковичів*).
17. Як називали в Україні народні збори дорослого чоловічого населення? (*Віче*).
18. Проти яких кочівників успішно боровся Володимир Мономах? (*Проти половців*).
19. Який з'їзд князів намагався припинити міжусобиці в Україні? (*Любецький*).
20. Де відбулася перша битва українців з монголо-татарами? (*На р. Калка*).
21. Хто входить до тріумвірату? (*Ізяслав, Святослав, Всеволод*).
22. Звідки прийшов до Києва Олег? (*З Новгороду*).
23. Під чийм керівництвом орди монголо-татар захопили Київ? (*Хана Батия*).
24. Ким за віросповіданням були українці до запровадження християнства? (*Язичниками*).
25. За якого князя було споруджено місто Холм? (*За Данила Галицького*).
26. Яка Донька Ярослава Мудрого була дружиною французького короля Генріха I? (*Анна*).
27. Столиця древлян, спалена Ольгою. (*Іскоростень*).

○ **Світові війни**

1. У якій війні вперше застосовано хімічну зброю? (*У Першій світовій*).

2. У битві біля якої річки британці вперше використали танки? (*Битва на р. Соммі*).
3. Назвіть склад Антанти. (*Франція, Росія, Велика Британія*).
4. Як називався німецький план, у якому вперше було запропоновано ідею блицкригу? (*„План Шліффена“*).
5. Який газ застосували німці на річці Іпр? (*Хлор*).
6. На якій річці відбулася зустріч союзників? (*На р. Ельба*).
7. На які міста американці скинули атомні бомби? (*На Хіросіму і Нагасакі*).
8. Як називалася лінія укріплень на франко-німецькому кордоні? (*„Лінія Мажино“*).
9. Де відбулася найбільша танкова битва Другої світової війни? (*Під Прохорівною*).
10. Хто очолював маріонетковий уряд на півдні окупованої Франції? (*Маршал Петен*).
11. Як називалася лінія укріплень на фінсько-радянському кордоні? (*„Лінія Маннергейма“*).
12. Нападом на яку країну розпочалася Друга світова війна? (*На Польщу*).
13. Назва плану воєнних дій Німеччини проти СРСР. (*„Барбаросса“*).
14. У якому році відбулося відкриття другого фронту? (*У 1944 р.*).
15. Яка конференція проходила в лютому 1945 р.? (*Ялтинська (Кримська)*).
16. Яку вісь створила Німеччина, Італія та Японія? (*Вісь Берлін-Рим-Токіо*).
17. Як називалася лінія німецьких укріплень на правому березі Дніпра? (*„Східний вал“*).
18. Яке українське місто в ході Другої світової війни чотири рази переходило з рук в руки? (*Харків*).
19. Найвідоміше білоруське село – жертва тактики „випаленої землі”. (*Хатинь*).
20. Назва перемир'я, яким закінчилась Перша світова війна. (*Комп'єнське*).
21. У якому році відбулася Курська битва? (*У 1943 р.*).
22. Яка битва Першої світової війни дістала назву „м'ясорубки”? (*Битва під Верденом*).
23. Концентраційний табір, у якому було ув'язнено Степана Бандеру. (*Заксенгаузен*).
24. Інша назва радянсько-німецького договору про ненапад. (*Пакт Молотова-Ріббентропа*).
25. Як називалася вирішальна морська битва Першої світової війни? (*Ютландська*).
26. Яким терміном позначають співпрацю населення окупованих країн з нацистами? (*Колабораціонізм*).
27. Скільки разів тривала Друга світова війна? (*6 років*).

○ **Україна козацька**

1. Останній кошовий отаман Запорозької Січі. (*Петро Калнишевський*).
2. Скільки було порогів на Дніпрі? (*Дев'ять*).

3. Під яким містом відбулася вирішальна битва Північної війни? *(Під Полтавою)*.
4. На якому острові була споруджена перша Січ? *(На о. Велика Хортиця)*.
5. Останній гетьман України. *(Кирило Розумовський)*.
6. За чиїм наказом була зруйнована в 1775 р. Запорізька Січ? *(Катерина II)*.
7. Коли було ліквідовано Гетьманщину? *(У 1764 р.)*.
8. У хроніці якого польського історика міститься перша писемна згадка про козаків? *(Мартіна Бельського)*.
9. Якого походження слово „козак”? *(Тюркського)*.
10. Гетьман уряду в екзині. *(Пилип Орлик)*.
11. Легендарний кошовий отаман XVII ст. *(Іван Сірко)*.
12. Як ще називають Нову Січ? *(Покровська, Підпільненська)*.
13. Яке військо було сформовано після російсько-турецької війни 1828-1829 рр.? *(Азовське козацьке військо)*.
14. Як називали козаків, що перебували на службі в польського уряду? *(Реєстровці)*.
15. Студент, гетьман, чернець. *(Юрій Хмельницький)*.
16. Який гетьман уклав Гадяцький трактат? *(Іван Виговський)*.
17. Перша битва національно-визвольної війни. *(Під Жовтими Водами)*.
18. Який історик вперше назвав період II половини XVII ст. „Руїною”? *(М.Костомаров)*.
19. Столиця української держави Б. Хмельницького. *(Чигирин)*.
20. Гетьманська столиця за Івана Мазепи. *(Батурич)*.
21. У ході повстання під чиїм поводом була зруйнована фортеця Кодак? *(Під поводом Івана Сулими)*.
22. З ім'ям якого гетьмана пов'язана „доба героїчних походів”? *(П.Конашевича-Сагайдачного)*.
23. Хто з керівників козацтва був молдавським господарем? *(Іван Підкова)*.
24. За якого гетьмана відбулася Конотопська битва? *(За Івана Виговського)*.
25. Найбільша святиня козацтва. *(Корогва)*.
26. Символ влади курінного отамана. *(Пірнач)*.
27. Який гетьман розвіяв міф про непереможність Османської імперії? *(П.Конашевич-Сагайдачний)*.

○ **Культура України**

1. На кошти якого мецената було здійснено друге видання „Кобзаря”? *(Платона Самиренка)*.
2. Який православний митрополит запровадив українську мову богослужіння? *(Петро Могила)*.
3. Кого називали „Великим Каменярем”? *(Івана Франка)*.
4. Хто автор „Історії Запорізького козацтва”? *(Дмитро Яворницький)*.
5. Відомий український полеміст, що 40 років прожив на горі Афон. *(Іван Вишенський)*.
6. Перший ректор Київського університету. *(Михайло Максимович)*.

7. Який університет найстаріший в Україні? (*Львівський*).
8. Назва цієї науки з грецької означає „любов до мудрості”. (*Філософія*).
9. Кому приписують авторство „Повісті минулих літ”? (*Несторові Літописцю*).
10. Який архітектурний стиль дістав назву мазепинського? (*Бароко*).
11. Який університет був відкритий з ініціативи Василя Карабіна? (*Харківський*).
12. Мандрівний ляльковий театр. (*Вертеп*).
13. Автор „Енеїди”. (*Іван Котляревський*).
14. За якого гетьмана Київський колегіум дістав статус академії? (*Івана Мазепи*).
15. Перша відома книга Святого Письма українською мовою. (*Пересопницьке Євангеліє*).
16. Рух творчої молоді 60-х років ХХ ст., яка сповідувала оригінальну тематику, нові думки, відмінні від офіційних. (*„Шістдесятництво”*).
17. Всесвітньо відомий український кінорежисер, ім'ям якого названа Київська кіностудія. (*Олександр Довженко*).
18. Під яким іменем поетеса Лариса Косач стала всесвітньо відомою? (*Леся Українка*).
19. У якому місті була заснована гімназія вищих наук? (*У Ніжині*).
20. Місцезнаходження дендропарку „Софіївка”. (*Умань*).
21. Автор багатотомної „Історії України-Руси”. (*Михайло Грушевський*).
22. Відомий український письменник, голова Директорії, заступник голови Центральної Ради. (*Володимир Вінниченко*).
23. Режисер фільму „Тіні забутих предків”. (*Сергій Параджанов*).
24. Який гетьман став ініціатором відкриття Української Академії наук? (*Павло Скоропадський*).
25. Яку назву мала перша українська газета? (*„Зоря Галицька”*).
26. Назва альманаху, виданого „Руською трійцею”. (*„Русалка Дністровая”*).
27. Автором якого винаходу світового масштабу був Петро Прокопович? (*Рамкового вулика*).

○ **Історична постать**

1. Американський президент, автор доктрини „Америка для американців”. (*Монро*).
2. Видатний полководець, корсиканець, імператор Франції. (*Наполеон Бонапарт*).
3. Вавилонський цар, автор зведення законів. (*Хаммурапі*).
4. Наймогутніший ассирійський правитель, власник величезної бібліотеки глиняних табличок. (*Ашшурбаніпал*).
5. Мореплавець, що відкрив Америку. (*Христофор Колумб*).
6. Ім'я цього єгипетського фараона носить одне з семи чудес світу. (*Хеопс*).
7. Засновник династії Великих Моголів. (*Бабур*).
8. Геніальний полководець, вождь гунів, після смерті якого гунни занепали. (*Аттіла*).
9. Імператор Індії, що випередив свій час. (*Акбар*).

10. Перший президент США. (*Джордж Вашингтон*).
11. Англійська „залізна леді”, лідер Консервативної партії. (*Маргарет Тетчер*).
12. Ім'я Чингізхана. (*Темучін*).
13. Як звали дружину турецького султана Сулеймана Пишного? (*Роксолана*).
14. Італійський живописець, автор креслень парашута, водолазного костюма та літального апарата. (*Леонардо да Вінчі*).
15. Московський князь, коронований як перший московський цар, ініціатор опричнини. (*Іван IV Грозний*).
16. Російський цар, що „прорубав вікно в Європу”. (*Петро I*).
17. Гетьман, автор Конституції. (*Пилип Орлик*).
18. Рейхсканцлер, фюрер Німеччини. (*Адольф Гітлер*).
19. Американський актор, що став президентом. (*Рональд Рейган*).
20. „Батько” фашизму. (*Беніто Муссоліні*).
21. Лідер більшовицької партії. (*В. Ульянов (Ленін)*).
22. Перший космонавт. (*Юрій Гагарін*).
23. Політичний лідер, що майже півстоліття правив Кубою. (*Фідель Кастро*).
24. Один з найбагатших людей світу, власник комп'ютерної імперії. (*Білл Гейтс*).
25. Спартанський цар, герой битви у Фермопільській ущелині. (*Леонід*).
26. Всесвітньо відомий німецький композитор, що страждав на прогресуючу втрату слуху і наприкінці життя уже не міг чути власну музику. (*Людвіг Ван Бетховен*).
27. Папа Римський, ініціатор календарної реформи. (*Григорій XIII*).

○ У царстві хронології

1. Коли була укладена Люблінська унія? (*1569 р.*).
2. Битва на річці Калка. (*1223 р.*).
3. Початок Другої світової війни. (*1 вересня 1939 р.*).
4. Виникнення уніатської церкви. (*1596 р.*).
5. Початок Реформації в Європі. (*1517 р.*).
6. Відкриття Америки. (*1492 р.*).
7. Куликовська битва. (*1380 р.*).
8. Перша навколосвітня подорож. (*1519-1522 рр.*).
9. Хрещення Русі. (*988 р.*).
10. Виникнення Києва. (*V ст.*).
11. Прихід до влади Адольфа Гітлера. (*1933 р.*).
12. Більшовицький переворот в Росії. (*Жовтень 1917 р.*).
13. Переяславська рада. (*8 січня 1654 р.*).
14. Селянська реформа в Росії. (*1861 р.*).
15. Грюнвальдська битва. (*1410 р.*).
16. Кревська унія. (*1385 р.*).
17. Радянсько-німецька війна. (*1941-1945 рр.*).
18. Хотинська війна. (*1621 р.*).
19. Перша зафіксована письмова згадка назви Україна. (*1187 р.*).

20. Виникнення першої грецької колонії в Північному Причорномор'ї. (VII ст. до н.е.).
21. Рік ухвалення Конституції України. (1996 р.).
22. Рік розколу християнства на православ'я і католицизм. (1054 р.).
23. Розпад СРСР. (1991 р.).
24. Утворення держави Ізраїль. (1947 р.).
25. Утворення ООН. (1945 р.).
26. Загальна декларація прав людини. (10 грудня 1948 р.).
27. Заснування Харківського Університету. (1805 р.).

○ Розмаїття країн

1. Національною релігією якої країни є синтоїзм? (Японія).
2. Столицею якої імперії був Константинополь? (Візантійської).
3. Об'єднанню якої країни передувало зруйнування муру? (Німеччини).
4. За „планом Маутбеттена” на території Індії було утворено дві держави – Індію і ... (Пакистан).
5. У якій країні найперше відбулася промислова революція? (В Англії).
6. На гербі якої країни є клиновий листок? (Канади).
7. Яка країна у XIX ст. була об'єднана „залізом і кров'ю”? (Німеччина).
8. За війну з якою Балтійською державою СРСР було виключено з Ліги Націй? (З Фінляндією).
9. На бік короля якої держави перейшов гетьман Іван Мазепа в 1708 р.? (Швеції).
10. Державний символ якої країни має знаки, що символізують кількість її адміністративно-територіальних одиниць? (США).
11. Країна, що виникла внаслідок Утрехетської унії. (Голландія).
12. Населенню якої країни притаманний кастовий поділ? (Індія).
13. Президентом якої держави був Авраам Лінкольн? (США).
14. Аншлюс якої держави здійснила гітлерівська Німеччина в 1938 р.? (Австрії).
15. Адміністративно-територіальною одиницею якої країни є воеводство? (Польщі).
16. Країна – батьківщина пароплава. (Англія).
17. З історією якої держави пов'язана династія Валуа? (Франція).
18. Яка країна створила „Непереможну армаду”? (Іспанія).
19. Підданим якої держави був пірат Френсіс Дрейк? (Англії).
20. Населення якої країни нині живе в період П'ятої республіки? (Франції).
21. У якій країні в ході боротьби за незалежність застосовувалися „кампанії громадянської непокори”? (В Індії).
22. Назва цієї колишньої іспанської колонії пов'язана з одним із елементів періодичної системи Менделєєва. (Аргентина).
23. Батьківщина Олімпійських ігор. (Греція).
24. Країна – резиденція Папи Римського. (Ватикан).
25. В об'єднанні цієї країни значну роль відіграла „червона тисяча” Джузеппе Гарібальді. (Італія).

26. Столицею цієї держави є місто Тель-Авів. (*Ізраїль*).

27. Нині неіснуюча держава Балканського півострова, що отримала свою назву після державного перевороту Олександра Карагеоргієвича в 1929 р. (*Югославія*).

○ Міфи та релігії

1. Індійський бог Сіддхартха Гаутама. (*Будда*).
2. Чудовисько, що жило в лабіринті на о. Крит. (*Мінотавр*).
3. Бог моря у давніх греків. (*Посейдон*).
4. Яке дерево подарувала головному місту Аттики богиня Афіна? (*Оливкове*).
5. Бог Сонця у давньому Єгипті. (*Ра*).
6. Верховний бог у греків. (*Зевс*).
7. Богиня правосуддя у Стародавній Греції. (*Феміда*).
8. Національна релігія Японії. (*Синтоїзм*).
9. Священна книга мусульман. (*Коран*).
10. Бог Сонця, світла і добра в давніх українців. (*Дажбог*).
11. Богиня домашнього вогнища в давніх українців. (*Берегиня*).
12. Найдавніша світова релігія. (*Буддизм*).
13. Яка тварина вважається священною в Індії? (*Корова*).
14. Папа Римський, поляк за національністю. (*Іоанн-Павло II*).
15. Слабке місце Ахілла. (*П'ята*).
16. Назва гори в Греції, де, за уявленням давніх греків, мешкали боги. (*Олімп*).
17. Китайський мудрець, вчення якого стало національною релігією. (*Конфуцій*).
18. Хто був засновником ісламу? (*Пророк Мухаммед*).
19. Як називаються глави Корану? (*Сури*).
20. Як називається форма релігії, суть якої полягає у поклонінні речам – носіям надприродної сили? (*Фетишизм*).
21. Міфічний герой, що пожертвував життям заради польоту. (*Ікар*).
22. Ім'я жінки, що стала причиною Троянської війни. (*Єлена*).
23. Яка царівна допомогла Тесею вибратися з лабіринту, давши клубок ниток? (*Аріадна*).
24. Як називались одноокі велетні, до острова яких пристав Одиссей? (*Циклопи*).
25. Верховний бог у скандинавів. (*Один*).
26. Що символізує крилата богиня Ніка? (*Перемогу*).
27. Виникнення якого виду мистецтва пов'язують з урочистостями в честь бога виноробства Діоніса? (*Театрального*).

○ Світ понять

1. Документ, що дає повне або часткове відпущення гріхів. (*Індульгенція*).
2. Назва кальвіністів у Франції. (*Гугеноти*).
3. Рівень матеріальних і духовних досягнень людства. (*Культура*).
4. Те саме, що й союз, об'єднання. (*Унія*).

5. Наука, назва якої з грецької означає любов до мудрості. (*Філософія*).
6. Революція, метою якої є боротьба проти феодалізму або його залишків. (*Буржуазна*).
7. Об'єднання в єдине ціле раніше ізольованих частин. (*Інтеграція*).
8. Одиниця земельної площі, що дорівнює 1,09 гектара. (*Десятина*).
9. Зведення усіх проявів життя до єдиних, затверджених імперською владою зразків. (*Уніфікація*).
10. Перехід від ручної праці до машинної, від мануфактури до фабрики і заводу. (*Промисловий переворот*).
11. Прусські поміщики. (*Юнкерси*).
12. Збірник історичних і географічних мап. (*Атлас*).
13. Зосередження всієї повноти влади в руках однієї особи – монарха. (*Абсолютизм*).
14. Боротьба проти Реформації. (*Контрреформація*).
15. Язичницькі жерці в давніх українців. (*Волхви*).
16. Якісні, докорінні зміни, стрибкоподібний перехід від старого до нового. (*Революція*).
17. Наука про народонаселення. (*Демографія*).
18. Вид господарства, що передував товарному. (*Натуральне*).
19. Політика захисту вітчизняного виробника. (*Протекціонізм*).
20. Виключне право, надане одній особі, групі осіб або державі на виробництво чи продаж певних товарів. (*Монополія*).
21. Обґрунтоване припущення, висунуте для пояснення певного явища або закономірного зв'язку між сукупністю явищ. (*Гіпотеза*).
22. Форма правління, за якої влада належить виборному органу – парламентові. (*Республіка*).
23. Проповідування зверхності однієї нації над іншою. (*Шовінізм*).
24. Значення цього слова походить від турецького „гайда” – гнати, переслідувати. (*Гайдамака*).
25. Картина, написана фарбами по сирій штукатурці. (*Фреска*).
26. У Київській державі підневільна особа, що прирівнювалася до раба. (*Холоп*).
27. Особа, яка не погоджується з панівною ідеологією. (*Дисидент*).

III тур „Улюблена тема”

На ігровому полі 36 квадратиків чотирьох кольорів: 9 – синього кольору, 9 – червоного, 9 – жовтого, 9 – сірого. Впродовж хвилини учасники запам'ятовують розташування своїх квадратиків та квадратиків суперників. Далі по черзі (залежно від результатів завдання „Дешифрувальник”) дають відповіді: правильна відповідь на запитання своєї теми – 2 бали, теми суперника – 3 бали, загальних запитань (квадратики сірого кольору) – 1 бал).

Запитання улюбленої теми складаються відповідно до уподобань фіналістів.

○ **Загальні запитання**

1. Герой давньогрецьких міфів, що здійснив 12 подвигів. (*Геракл*).
2. Як називається біг на дистанцію 42 км 198 м? (*Марафон*).
3. Країна казкових багатств, коштовна перлина Британської колоніальної імперії. (*Індія*).
4. Назва цієї держави в перекладі означає „низинні землі”. (*Нідерланди*).
5. Назва цієї країни є даниною пам’яті відомому мореплавцеві, що відкрив материк, на якому вона розміщена. (*Колумбія*).
6. Як називають символи, що їх китайці використовують для запису слів? (*Ієрогліфи*).
7. В основі війська яких кочівників лежала десяткова система: десяток, сотня, тисяча, „тьма”? (*Монголо-татар*).
8. Як називають нащадків змішаних шлюбів європейців і негрів? (*Мулати*).
9. Винахідник конвеєрного виробництва. (*Генрі Форд*).
10. Представники якої національності стали жертвами „Кришталевої ночі” („Ночі битого скла”) в Німеччині? (*Євреї*).
11. „Гомо сапієнс” – людина розумна, „гомo еректус” – людина випростана (прямо ходяча), а що означає „гомo габі ліс”? (*Людина уміла*).

IV. Підбиття підсумків. Нагородження переможців.

Підсумки тижня історії

Проведення предметного тижня (проходив з 09 по 13 грудня 2014 року) є ефективним засобом підвищення пізнавального інтересу до вивчення історії, стимулювання творчої активності учнів. Висока ефективність тижня історії залежить в першу чергу від досвіду та майстерності вчителя, його вміння керувати діяльністю учнів, співпрацювати з колегами.

Тиждень історії є дієвою формою організації навчання, виховання, поглиблення рівня знань учнів, сприяє їх розвитку та поширенню світогляду. Водночас зміст заходів, що проводяться, тісно пов'язаний за змістом з основним програмним курсом. Проведення тижня історії – це не тільки розваги для учнів, скільки одна з форм організації навчання, засіб виховання, шлях до порозуміння з учнями. У цей час між вчителем і учнем виникає тісне спілкування, що дозволяє їм краще пізнати один одного.

Серед традиційних заходів, що використовуються в позакласній роботі з історії, – розгадування кросвордів, брейн-ринги, були проведені інтелектуально-пізнавальні ігри «Розумники» (5 клас), «Козацтво» (8 клас), «Найрозумніший» (11 клас), історичний турнір «Стародавній Єгипет – перша цивілізація Стародавнього Сходу» (6 клас), а також відкритий урок «Культура Стародавнього Китаю» (6 клас).

Одним із завдань сучасної шкільної історичної освіти є вміння учня орієнтуватись у величезному потоці інформації. Навчити цього лише на уроці історії просто неможливо, тому з цією метою проводиться в школі тиждень історії, який являють собою комплекс різноманітних форм позакласної роботи.